

اطلاعات شخصی‌تان (مثل جنسیت یا سن) موجب ورود به گروهی در تلگرام یا وبگاه است. آیا اطلاعات غلط دادن مصداق دروغ اخلاقی نیست؟ آیا احساس ناامنی می‌تواند مجوز ارائه اطلاعات غلط در فضای مجازی باشد؟ و...؟

بررسی اخلاقی احراز هویت در فضای مجازی

عدم احراز هویت و انتخابِ اختیاریِ گمنامی در فضای مجازی می‌تواند با یکی از سه هدف زیر باشد:

الف. گمنامی با هدف پیشبرد فعالیت یک کنشگر؛

ب. گمنامی با هدف محافظت از شخص ناشناس (گمنامی دریافت‌کننده)؛

ج. گمنامی فرایند: این نوع گمنامی را می‌توان به فرایندی خاص احاله داد. گمنامی به منظور رعایت بی‌طرفی در آزمون‌ها، پژوهش‌ها و... از مصادیق این گمنامی است.

پاسخ خودتان را برای سؤال زیر دربارهٔ هریک از گزینه‌های «الف»، «ب» و «ج» بنویسید. بعد از بحث احراز هویت در درس دوازدهم، پاسختان را ارزیابی کنید. «انتخاب گمنامی به صورت اختیاری و عدم احراز هویت در چه مواردی غیراخلاقی است؟»

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۲-۳. رعایت نکردن اصول اخلاقی

اصول اخلاقی همانند سپری در مقابل آسیب‌های اخلاقی، کنشگر فضای مجازی را در مقابل خطاهای اخلاقی حفظ می‌کنند. به‌طور کلی، کنشگری که براساس اصل احترام، ناقض حریم خصوصی کاربران دیگر نیست به مراتب کمتر دچار خطا و آسیب اخلاقی می‌شود (هرچند در برخی موارد معدود و حساس، او نیز وظیفهٔ خود را نداند).

۳-۳. قرار گرفتن در معرض دوراهی‌های اخلاقی

مراد از دوراهی یا تعارض اخلاقی موقعیتی است که در آن خود را بر سر دوراهی می‌یابیم؛ از

طرفی گویی راه سومی وجود ندارد و از طرف دیگر انتخاب هریک از آن دو به نوعی خلاف اخلاق می‌نماید.^۱

فرض کنید کنشگری در فضای مجازی باید از فیلترشکن استفاده کند. برای مثال، محققى برای ارتقای سطح دانش خود، که همراهش منفعت رساندن به جامعه است، اخلاقاً خود را موظف می‌بیند به وبگاه‌هایی مراجعه کند که برخی از آن‌ها فیلتر شده‌اند و چاره‌ای جز استفاده از فیلترشکن ندارد، ولی این کار نادیده گرفتن قوانین کشور است^۲ و کاری غیراخلاقی محسوب می‌شود، چراکه این کار از یک سو نوعی نقض پیمانی است که بین او به عنوان یک شهروند و حکومت منعقد شده است و از سوی دیگر، دست‌کم در نگاه فایده‌گرایانه، مراعات قانون منفعت بیشتری دارد تا مراعات نکردن آن و «احتمال این‌که در جامعه‌ای تابع قانون، خوشحالی به حداکثر برسد و رنج به حداقل، بیشتر است از جامعه‌ای که بی‌قانون است»^۳.

♦ تمرین

پاسخ خود را به تعارض اخلاقی میان استفاده از فیلترشکن و نقض پیمان ملت / حاکمیت (نقض قانون) در کلاس به گفت‌وگو بگذارید.

نکته مهم

انتخاب کردن و موجه ساختن یکی از راه‌حل‌های ممکن مسئله اخلاقی را «تصمیم اخلاقی» گویند. انتخاب به این معناست که نباید در میان ارائه راه‌حل‌های موجود سردرگم بمانیم. مثلاً از بین چند راه‌حل موجود، نباید دو راه‌حل آخر را انتخاب کنیم، بلکه باید مهم‌ترین راه‌حل را برگزینیم. موجه بودن یعنی این‌که ما توضیح معقولی برای این کارمان داشته باشیم، و الا دچار خطای اخلاقی خواهیم شد.

شناخت اصول اخلاقی برای کنشگری اخلاقی در فضای مجازی و پایبندی به آن‌ها می‌تواند اولاً در بروز نیافتن و ثانیاً در حل تعارض اخلاقی مؤثر باشد.

۱. فرامرز قراملکی، **اخلاق حرفه‌ای**، ص ۲۹۵.

۲. ماده یک قانون جرائم رایانه‌ای به این مسئله اشاره دارد: «هرکس به طور غیرمجاز به داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی‌ای که به وسیله تدابیر امنیتی حفاظت شده است دسترسی یابد، به حبس از نود و یک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.»

۳. با اندکی تغییر، برگرفته از: حسین علی رحمتی و حمید شهریاری، «فیلترینگ و دشواره تزام اخلاقی»، ص ۱۲.

فقدان تخصص لازم و کافی در میان کنشگر فضای مجازی، احتمال خطای اخلاقی را افزایش می‌دهد. فرض کنید یک تولیدکننده محتوا در فضای مجازی، به دلیل ناآشنایی با سبک‌های تولید محتوا، در معرض ورود به حریم خصوصی دیگران قرار بگیرد. نمونه این مورد را می‌توان در کاربران غیرحرفه‌ای اینستاگرام و شبکه‌های اجتماعی دیگر دید.

❧ ۳-۵. بی‌مبالاتی اخلاقی دعوت‌کننده به اخلاق

شکی نیست که یکی از زنده‌ترین موارد بی‌اخلاقی جایی است که کسی دیگران را از برخی رذایل یا نقض اخلاقیات پرهیز دهد و خود مرتکب آن‌ها شود؛ این یعنی متعهد نبودن فاعل اخلاقی به محتوای پیام‌های اخلاقی خود. این پدیده زشت، طبق تصریح قرآن کریم، خداوند را به غضب می‌آورد.^۱

❧ ۳-۶. تضاد منافع^۲ (منفعت عمومی / منفعت حرفه‌ای یا شخصی)

تعریف متداول «تعارض منافع» عبارت است از تعارض مجموعه‌ای از عوامل محیطی که ممکن است موجب قضاوت حرفه‌ای یا عملکردی گردد که منافع اولیه بی‌جهت و ناروا تحت تأثیر منافع ثانویه قرار گیرند.

بحث اخلاقی

یکی از مدیران صنعت برای اصلاح فرایندهای اداری، به قسمت IT سازمان دستور داده‌است تا امکان دسترسی غیرحضوری ارباب‌رجوع به خدمات را فراهم کنند. این مسئله از یک سو اتلاف زمان و انرژی ارباب‌رجوع را کاهش می‌دهد، ولی از سوی دیگر موجب تعدیل نیرو در سازمان خواهد شد. مدیر سازمان در قبال بیکار شدن افراد با توسعه فناوری و فضای مجازی در سازمان خود، مسئولیت اخلاقی دارد یا نه؟

۱. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چرا سخنی می‌گویید که عمل نمی‌کنید؟ خداوند سخت به خشم می‌آید که چیزی بگویید و به جای نیابورید» (سوره صف، آیات ۲ و ۳).